

Stopień zagrożenia *Leptocerus interruptus* (FABRICIUS, 1775)
(*Trichoptera: Leptoceridae*) w Polsce

Degree of threat of *Leptocerus interruptus* (FABRICIUS, 1775)
(*Trichoptera: Leptoceridae*) in Poland

LECH PIETRZAK, STANISŁAW CZACHOROWSKI

Katedra Ekologii i Ochrony Środowiska UWM, Plac Łódzki 3, 10-967 Olsztyn
lpietrzak@uwm.edu.pl, czachor@moskit.uwm.edu.pl

ABSTRACT: *Leptocerus interruptus* was treated as probably extinct in the last edition of the Red List of threatened Animals in Poland (SZCZĘSNY 2002). It is not confirmed by data from literature. Some new data about *L. interruptus* and a suggestion of a new category of the threat (CR or EN) are presented in this work.

KEY WORDS: *Trichoptera*, *Leptocerus interruptus*, records, red list, extinct and rare species.

Wstęp

Oszacowanie stopnia zagrożenia gatunku w przypadku bezkręgowców jest zazwyczaj bardzo trudne. Wynika to z faktu małej ilości dostępnych danych. Dlatego w odniesieniu do chrzączków (*Trichoptera*) opublikowane czerwone listy nie dla wszystkich gatunków zawierają ocenę pełną i należałoby je traktować jako informację wstępną. *Leptocerus interruptus* (FABR.) został umieszczony na liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce jako gatunek narażony – VU (SZCZĘSNY 1992). W ostatniej edycji czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych (SZCZĘSNY 2002) gatunek ten uzyskał status prawdopodobnie wymarłego (EX?). Wskazywałoby to na rosnące zagrożenie i brak współczesnych informacji o gatunku, co uzasadniałoby uznanie go za wymarły.

Leptocerus interruptus jest znanym niemal z całej zachodniej Europy, lecz rzadko spotykanym w Polsce gatunkiem związanym z rzekami nizinnymi (BOTOSANEANU, MALICKY 1978). Pierwsze dane o występowaniu tego ga-

tunku na obszarach dzisiejszej Polski znajdują się w pracach SCHNEIDERA z końca XIX w. oraz ULMERA z początku XX w. i dotyczą okolic Wrocławia i Prus Wschodnich (TOMASZEWSKI 1965). SZCZEPAŃSKA (1958) w spisie chrzączek Pojezierza Mazurskiego wykorzystała jeszcze jedną przedwojenną pracę – publikację RACIEŃKIEJ (1931). Jednakże dane RACIEŃKIEJ pochodzą z terenów dzisiejszej Litwy i nie powinny być uwzględniane w opracowaniach dotyczących obszarów współczesnej Polski.

Po wojnie jako pierwsza wykazała ten gatunek RIEDEL (1961) w miejscowości Gołdap. Kolejnych danych dostarczają prace WIELGOSZA (1979a, 1979b), który z rzeki Łyny w okolicach Olsztyna, Dobrego Miasta i Bartoszczyca, jako pierwszy w powojennej Polsce, opublikował dane dotyczące larw *L. interruptus*. Prace WIELGOSZA umknęły uwadze CZACHOROWSKIEGO (1994) w podsumowaniu wiedzy o chrzączkach Polski północno-wschodniej. Niewielka ilość danych na przestrzeni kilkudziesięciu lat badań spowodowała, że w 1992 r. *L. interruptus* znalazł się na liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce jako gatunek narażony (SZCZĘSNY 1992).

Po blisko dwudziestu latach ukazały się kolejne publikacje zawierające informacje o występowaniu *L. interruptus*. Larwy tego gatunku znalezione zostały w rzece Łynie na terenie Lasu Warmińskiego pod Olsztynem (CZACHOROWSKI i in. 1998) oraz w rzece Drawie w Złocieńcu (PIETRZAK 2001). W Drawie gatunek ten występował bardzo licznie i pod względem liczebności był dominantem wśród wszystkich chrzączek stwierdzonych na terenie Złocieńca.

W najnowszej edycji czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce *L. interruptus* uznano za gatunek prawdopodobnie wymarły (SZCZĘSNY 2002). Wydaje się, że jest to decyzja zbyt pochopna w świetle danych literaturowych. Jeżeli za punkt wyjścia uznać publikację TOMASZEWSKIEGO (1965), to po tej dacie wykazano ten gatunek kilkakrotnie (WIELGOSZ 1979a, 1979b; CZACHOROWSKI i in. 1998; PIETRZAK 2001), w tym dwukrotnie po 1992 r. Ponadto w zbiorach Katedry Ekologii i Ochrony Środowiska UWM znajdują się niepublikowane dane o ponad tysiącu larw tego gatunku z terenów północnej Polski. W zaistniałej sytuacji wskazana jest publikacja tych danych.

Nowe stanowiska *Leptocerus interruptus*

Do chwili obecnej występowanie *L. interruptus* stwierdzono na 14 stanowiskach (Ryc.). Opublikowano dane z ośmiu z nich. Poniżej znajduje się opis sześciu nowych stanowisk i uzupełnienie informacji o stanowisku na rzece Drawie.

- Tleń, rzeka Prusina (CE14), 7 VI 1996 – 1 domek larwalny (leg. M. KŁONOWSKA-OLEJNIK, det. S. CZACHOROWSKI). Domek tego gatunku jest bardzo charakterystyczny więc stwierdzenie to można uznać za wysoce prawdopodobne.
- Bartąg, rzeka Łyna (DE65), 8 V 1998 – 1 larwa, 26 VI 1998 – 21 larw (det. S. CZACHOROWSKI).
- Ruś, rzeka Łyna (DE65), 26 VI 1998 – 8 larw (det. S. CZACHOROWSKI).

Ryc. (Fig.) Stanowiska występowania *L. interruptus* w Polsce (the positions of the presence of *L. interruptus* in Poland).

Dane publikowane (published data): 1 – dane SCHNEIDERA (SCHNEIDER's data) TOMASZEWSKI 1965, 2 – dane ULMERA (ULMER's data) TOMASZEWSKI 1965, 3 – RIEDEL 1961, 4 – WIELGOSZ 1979a, 5 – WIELGOSZ 1979b, 6 – WIELGOSZ 1979a, 7 – CZACHOROWSKI i in. (et al.) 1998, 8 – PIETRZAK 2002.

Dane niepublikowane (unpublished data): 9 – Tleń, rzeka Prusina (the Prusina River), 10 – Bartąg, rzeka Łyna (the Łyna River), 11 – Ruś, rzeka Łyna (the Łyna River), 12 – Ustrych, rzeka Łyna (the Łyna River), 13 – Kurki, rzeka Łyna (the Łyna River), 14 – Złocieniec, rzeka Wąsawa (the Wąsawa River).

- Rzeka Łyna przy jez. Ustrych (DE64), 8 V 1998 – 30 larw, 26 VI 1998 – 1 larwa (det. S. CZACHOROWSKI).
- Kurki, rzeka Łyna (DE63), 8 V 1998 – 1 larwa, 26 VI 1998 – 1 larwa, 12 X 1998 – 1 larwa (det. S. CZACHOROWSKI).
- Złocieniec, rzeka Wąsawa (WV63), 22 V 1999 – 1 larwa (leg., det. L. PIETRZAK).
- Złocieniec, rzeka Drawa (WV63), 21 IV 2000 – 5 X 2002, 922 larwy i 2 domki larwalne (leg., det. L. PIETRZAK). Wcześniej opublikowano jedynie wstępne dane z okresu 21 IV 2000 – 3 V 2001 (PIETRZAK 2001).

Podsumowanie

W świetle dostępnych informacji *Leptocerus interruptus* z pewnością nie jest gatunkiem wymarłym na terenie Polski. Choć jest rzadko spotykany, to występuje współcześnie i na dodatek lokalnie bardzo licznie. Można jedynie stwierdzić, że bardzo rzadko był łowiony w stadium imaginalnym. Badania bentosu i uwzględnienie stadiów larwalnych rzuca zupełnie nowe światło na liczebność tego gatunku. O tym, że powinien występować w Polsce świadczy jego rozmieszczenie w Europie (BOTOSANEANU, MALICKY 1978). Bardziej właściwą kategorią zagrożenia dla *L. interruptus* byłby chyba status gatunku zagrożonego (EN) lub krytycznie zagrożonego (CR).

Wszelkie podsumowania wiedzy o bezkręgowcach czy oceny ich zagrożenia wymagają danych faunistycznych. Stąd konieczne jest częste publikowanie posiadanych informacji. Niestety pojedyncze prace są często rozproszone i łatwo mogą ulec pominięciu podczas przygotowywania syntez (np. CZACHOROWSKI 1994; SZCZĘSNY 2002). Aby temu zapobiec konieczna jest ściślejsza współpraca między badaczami. Umożliwi to również uwzględnienie danych niepublikowanych.

SUMMARY

Leptocerus interruptus (FABR.) was treated in 1992 as a vulnerable species in the Red List of Threatened Animals in Poland (SZCZĘSNY 1992). In the last edition of the list the status of the species was described as probably extinct (SZCZĘSNY 2002). It was suggested that the threat to *L. interruptus* has increased and that there were no new information about the presence of this species in Poland. In the present paper we try to prove, that it is not true.

The first information about *L. interruptus* from the territory of contemporary Poland can be found in the works of SCHNEIDER and ULMER (TOMASZEWSKI 1965). Another publications with some information about this species were published in last fifty years (RIEDEL 1961; WIELGOSZ 1979a, 1979b; CZACHOROWSKI et al. 1998; PIETRZAK 2001). Two

of them were published after 1992. Moreover, the Department of Ecology and Environmental Protection has some unpublished information about more than a thousand larvae of *L. interruptus* from the Łyna River (N-E Poland), the Prusina River (N Poland), the Wąsawa River, and the Drawa River (both N-W Poland). The records are presented in this paper.

Certainly, *L. interruptus* is not extinct in Poland. Currently, it occurs in some areas in Poland and it is numerous locally (e.g. the Drawa River in the town Złocieńiec). We suggest that the status of the species in the red list should be changed to either endangered (EN) or critically endangered (CR).

PIŚMIENNICTWO

- BOTOSANEANU L., MALICKY H. 1978: *Trichoptera*. [W:] ILLIES J. (red.): Limnofauna Europaea. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart: 333-359.
- CZACHOROWSKI S. 1994: Stan badań nad poznaniem fauny chruścików (*Insecta, Trichoptera*) Polski Północno-Wschodniej. *Przegl. zool.*, **38**: 221-231.
- CZACHOROWSKI S., ALEXANDROVICH O., BUCZYŃSKI P., KURZAŃKOWSKA A., STRYJECKI R. 1998: Materiały do znajomości owadów i pajęczaków rezerwatu „Las Warmiński” (Pojezierze Olsztyńskie). *Parki nar. Rez. przyr.*, **17**: 75-86.
- PIETRZAK L. 2001: Próba oceny naturalności fauny zbiorników wodnych miasta Złocieńca przy użyciu współczynnika naturalności, w oparciu o chruściki (*Trichoptera*). [W:] INDYKIEWICZ P., BARCZAK T., KACZOROWSKI G. (red.): Bioróżnorodność i ekologia populacji zwierzęcych w środowiskach zurbanizowanych. NICE, Bydgoszcz: 105-109.
- RACIECKA M. 1931: Chruściki (*Trichoptera*) północno-wschodniej Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszaru wileńsko-trockiego. *Pr. T. P. N. w Wilnie*, **6** (20): 1-35.
- RIEDEL W. 1961: Materiały do znajomości rozmieszczenia chruścików (*Trichoptera*) Polski. *Fragm. faun.*, **9**: 11-20.
- SZCZEPAŃSKA W. 1958: Chruściki Pojezierza Mazurskiego. *Pol. Arch. hydrobiol.*, **5** (18): 143-160.
- SZCZĘSNY B. 1992: Chruściki *Trichoptera*. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Polska czerwona księga zwierząt. PAN ZOP i ZN, Kraków: 59-63.
- SZCZĘSNY B. 2002. *Trichoptera* Chruściki. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 76-79.
- TOMASZEWSKI C. 1965: Chruściki – *Trichoptera*. *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXVIII: 1-104.
- WIELGOSZ S. 1979a: The structure of zoobenthos communities of a fine-grained substrate of the River Łyna. *Acta hydrobiol.*, **21** (1): 19-35.
- WIELGOSZ S. 1979b: The effect of wastes from the town of Olsztyn on invertebrate communities in the bottom of the River Łyna. *Acta hydrobiol.*, **21** (2): 149-165.